

ЕПІСТОЛЯРІЙ

Сидір КІРАЛЬ

«... МОЯ ЛЮБОВ ДО ЗАКАРПАТТЯ НЕ ЗАВАЖАЄ МЕНІ ЛЮБИТИ ВСІЄЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ...»: ЛИСТИ І. ЧЕНДЕЯ ДО К. ВОЛИНСЬКОГО

№ 19

Дорогий друже Костянтинне Петровичу!

Не єдино глибоко розумію, але й серцем відчуваю хоч і висловлену Тобою напівжартома «задуму», а як то воно стається, «коли тебе «забувають» і глибокоповажані тобою...».

Ці слова Твої доторкнулися мене зовсім заслужено, бо тут завинив перед Тобою не хтось, а я сам. Знаю, що для Твого немалого літературного авторитету не так багато й важить наявність Твого шановного ймення в тому чи іншому гуртку імен. Але в разі, коли Ти не стрів свого імені в кореспонденції з іменами літературних критиків у нещодавньому номері «Л[ітературної] У[країни]» за моїм підписом, якась іскорка невдоволення мимоволі таки зайнялася й озвалася в Тобі.

Що казати? Гадаю, що не зовсім по-хлопськи буде тут виправдуватися, та й не тому Ти в кінці свого гарного листа до мене ковзнув по факту, аби між нами з цього приводу чи то зав'язувалася якась додаткова гутірка, чи з'ясувалися відносини, чи пробігала чорна кішка. Та коли я вже торкнувся зачепленого, хочу кілька слів сказати більше для з'ясування «історії», як для нудного і непотрібного діалогу.

Було воно ось як: в приватному листі до Петра Перебийноса стосовно дискусії з питань етики в літературній критиці я висловив кілька думок без якихось намірів побачити написане друком. Звичайно, в листі був ряд думок, що здавалися мені слушними після прочитання деяких виступів літературних критиків. Раптом

я отримав від Петра Мойсейовича листа, в якому він просив дозволу моє слово до нього надрукувати у вигляді кореспонденції учасника дискусії. Відповідь моя редактору була негативна, оскільки лист завжди є листом, слово для публікації завжди важиться докладніше, обмірковується належно і т. п. Гадаю, що для участі в дискусії міг би був написати матеріал окремо й більш повнослівно. Яким здивуванням було для мене, коли раптом я побачив у добірці «Л[ітературної] У[країни]» частину свого листа за власним підписом під заголовком «Без пальмової вітки». Відчуття у мене були дивні. Тільки я проглянув виступ в тій же добірці «Етика... і еkleктика», я зрозумів: у двох виступах велося справді про дуже близькі речі. Через це, певно, редактор «Л[ітературної] У[країни]» й спокусився використати лист до нього особистий для публікації в якійсь його частині.

Коли я прочитав свій усічений лист й пробіг очима прізвища зі списку «помолоділої» критики, навіть трішки втішився, що між тими прізвищами не було Твого. Чому? Я подумав собі так: коли б мій давній «доброзичливець» Петя таки надибав Твоє ймення, знову й знову репетував би про нашу нерозлийводою дружбу, котра дається йому самому узнаки – мій друг критикує його ріденькі опуси...

Проте я не був застрахований з іншого боку. А саме: не було ймення саме того літературознавця і критика [закр. «серед». – С.К.], ймення котрого для мене дороге і глибоко шановане. Звідси мораль: чимось за щось завжди при-

водиться нам платити. Та це так, ніби між іншим. Во «іскуПЛеніє» мимовільного гріха і в задоволення через лист до Тебе Твого «тщеславия» – оце я вичитав в одному з матеріалів московської «Правди» про те, що буквально всі письменники «тщеславны».

А тепер перейдемо до діла. Радий, що приємно було Тобі отримати «Криничну воду», що Ти віриш в неї, як вірять в Літературу. Не пригадую, що писав Тобі в листі при «Криничній воді», та коли й повторюся, сварити мене за це не будеш. «Криничну воду» я чекав справді з нетерпінням, що схоже на отого самого верховинця з-під полонин, котрий прокопує криницю й прагне з неї напитися. Книга ця далася мені зі справжніми болями та муками не тільки за столом, як писалася, але й особливо тоді, як видавалася. Видавці явили свою провінційну обмеженість, ще більшу полохливість, геть замучили мене, доки я побачив свої речі між палітурками в поліграфічному оформленні. Не сердитий я на своїх горе-видавців, бо й сердитися тут нема за що? Що візьмеш, де нема що взяти? Звикли видавці до опусів Петі, Васі Вовчка і прочая, важко їм буває, коли щось не зовсім звичайне для сприймання. Проте я радий за свою «Комаху в бурштині». Не було б гаразду, як лихо не допомогло б. Отак і з моєю «Комашкою». Поки видавці тягалися з «Опікунськими турботами», посилали на повторні й потрібні рецензування, я свою «Комашку» вдосконалював, дописував сценки, уточняв характер Гамана і т. п. І вийшла, як гадаю, варта уваги річ. Варта уваги хоч би тому, бо я в формі оповідання наважився сказати оте, що так крізь зуби, так ніяк мовиться нашими літературними критиками на адресу затятої, і шкаредної в суті своїй, графоманії.

Звичайно, я певен, що і Ти, і Валечка прочитаєте книгу від палітурки до палітурки, а коли Тобі приведеється десь ректи про створене мною слово, буду вдячний. Як помічаєш, тут-там моє ім'я вквозає на сторінки журналів, до того ж в статті цілком поважні як за своїм обсягом, так і за тематикою. Примітно, коли наша літературна критика дедалі бере більші глибини й захоплює різноманітніші пласти. Це обумовлено, мабуть, і тим матеріалом, що його дає літературним критикам саме література, найпаче же проза. Справді, наша українська проза добувається нині більших вершин, відтісняючи деяких зовсім недавніх «метрів» типу Собка і Збанацького, іже з ними... Нові імена стають

окрасою (стали!) нашої культури, нові вимоги і можливості поспіль таки з орієнтирами на літературознавчу науку союзню і світову висувають чимало нових ймень серед поціновувачів. І це добре. Яюсь привітно, ...в наповненій людом хаті чуєшся, коли не тут-там по кілька, а густо й дедалі густіше...

Боюся за Миколу Григоровича! І от чому! Боюся, аби його не засмикали, аби він і сам не засмикався, розриваючись по всіх усядах, прагнучи встигнути скрізь і в усьому. Кількість мало коли сприяла якості. Принагідно хотів би Тобі висловити кілька думок з приводу його двох публікацій у «Вітчизні». Маю на увазі 12 і 1 номери (грудень 1980, січень 1981). Що кидається у вічі? Найперше знову й знову спадає на думку про неможливість обійняти надто багато саме в разі, коли не продумана струнко конструкція, коли не виділено головне і тільки головне, коли хочеться сказати буквально про все. Набирається в тому разі навіть не гарба, а гарбища вантажу, який можна б везти не тільки врозтрус, але й пресований. Стаття, на жаль, не запам'ятовується якимись основними положеннями, якимсь стержнем, цікавим і аргументованим групуванням матеріалу, докладністю в оцінках. Більше! Коли вже про оцінку, то хоч в одному місці Микола Григорович і сягає глибини, справді являє вимогливість, в окремих місцях він прямо таки сповзає до поблажливця. Маю на увазі його оцінку зокрема Сидорякових «Довірників». Твір в цілому незвичайно примітивний, написаний без знання матеріалу, реалій, побуту і т.п. А дається йому оцінка в цілому зовсім похвальна. Тоді, коли твір не тягне і на слабу «задовільну». Взагалі, можна б вступити в полеміку з критиком-оглядачем. І тут уже мимоволі думаєш: автор «Довірників» не хтось, а заступник редактора «Вітчизни». Значить, автор «Довірників» в тих службових списках, де хочеш чи не хочеш, а мусиш підпустити ладанку. Не треба цього! Воно на шкоду.

Принагідно про ці речі і сам поговорю з Миколою Григоровичем, гадаю, сердитися не буде. Те, що саме Микола Григорович писатиме передмову до двохтомника, добре. Добре саме в моєму варіанті після поскрибцій та заборон, які обійшлися зовсім не дешево, а вкрай дорого. По тих зустрічах, що у мене з Миколою Григоровичем були, я пересвідчився в його щирому зацікавленні справами літератури, глибокому його розумінні різних нашарувань і лих, що на літературному процесі відбивалися і позначалися.

Думаю, зрозумієш мене: як не було б, а коли до тебе ставиться вкрай зичливо впливовий товариш з Інституту літератури, і твоє життя стає певнішим, легшим, якимсь привітнішим, так багато довелося мені зазнати не лишень гараздів, але й не-гараздів...

Насторожила Тебе моя робота «проти алкоголізму». Розумію Тебе добре. Твір «антиалкогольний» і не є ніяк потрібним. Хай там антиалкогольна вже буде статейка лікаря-санпросвітнянина. Літератора може цікавити питання саме людського буття у зв'язку з чимось. А коли зараз я сиджу над дальшою роботою за столом прозаїка і маю на увазі громадищу проблем різного характеру, в тому числі й етичного, морального, побутового, медичного, економічного, правового і т.д. Герої мої цікаві, написано багато теж цікавого (так думає автор), коли поталанить роботу довести до кінця, буду радий. Розв'яжу собі руки для того основного твору, який чекає мене вже не рік-два...

Звичайно, попереду найбільш хвилююче – двохтомник. Це з того, де про певний підсумок на шляху. Та хочеться вже бачити от і дві книги на столі у себе. Оце днями закінчив складання рукопису. З шістдесятьох новел дав усього тридцять, не дав жодного з нарисів, всього дві речі пішли з «Березневого снігу». А коротко, якби хотів відзвітувати більш-менш докладніше, їй Богу вкрай потрібні оті три книги по 30–35 аркушів... Оце і все, любий і дорогий Костянтинне!

Чекаю вістки після подолання, чи то пак «іспітїя» води з моєї кринички.

Цілую руку Валі, обнімаю щиро, зичу здоров'я!
22 січня 1981 р.
Твій І. Чендей

№ 20

Дорогий Костянтинне Петровичу!

Чолом Тобі з далекого і водночас такого близького для Києва Закарпаття, а точніше – з Калин, а точніше – з готару між Дубовим і Калинами; тут проживає моя сестра Анна, тут я написав не одну сторінку, творячи гріхи в літературі, тут я зараз працюю над останніми десятками ще сторінок такого самого рукопису, котрий в покару для читання і рецензування був надісланий Тобі і «Карпатами». Хоч ти великодушно і рекомендував роман видавати, ставився до мене зичливо, сказати можу одне: був тут, мій Добродію, Ти великодушним, єдино покладав надію ще на мою не цілком загублену сумлінність в роботі над словом, а тому й писав в

принципі цілком позитивно про подане на рецензію. Коли б Ти не вірив у мене, рукопис немилосердно різав би, випускаючи з нього кров.

Минув час, я таки побачив свою страшенну безпорадність, з самого січня цього року сиджу вельми наполегливо і працюю. Не просто допрацював, а переписував усе-все, викидав на сторінками, а десятками сторінок, був безжалісним не єдино до себе в роботі, а до свого безпорадного і нікчемного творіння. Видиться мені, що я таки піднявся і щось зробив, от тільки не знаю, чи вдало, чи добре, чи на діло істинне. Хотів би вірити, що так.

Оту так звану «другу лінію» чи «другий план» (публіцистичний) я цілком викинув, пішов по дорозі [слово «лінії» виправлено так, як у тексті. – С.К.] живописання словом і введення всього в «план один». І тут-таки встиг.

Хочу вірити, що в новому варіанті твір Ти прочитаєш. Побачиш все-таки одне: маєш до діла з людиною не лінивою, не з тих, котрі сподіваються, що замість них зробить редактор, ще хтось. Ні-ні, натрудився я до забуття сам, і вже знаю одне: тільки тоді, коли можеш сам, Ти і вартий якоїсь поваги.

Як моє життя нині? Торік ми почали перебудову хати. 1984 був вкрай виморливий, тяжкий, в трудах. Я зовсім перестав (торік) бути літератором, перетворився в організатора будівництва хати для двох родин (син, донька) на отій знаменитій садибі, яку Ти і Валечка знаєте. Нині хата стоїть нова, але всього під дахом, з частиною, яку добудувати ще треба. Проведено роботи штукатурні, до зими хотіли вийти бодай в кілька кімнат. Чи поталанить, не знаю. Виморився страшенно, при цьому збіднів...

Торік вийшла моя гарна книга (за оформленням!) в «Карпатах» в серії «Бібліотека «Карпати» – роман «Птахи...», дві повісті (600 ст.) з доброю за рівнем написання статтею Дмитра Федаки «З минулого – в майбутнє» (19 ст. петітом).

Написаний і відпрацьований мною роман «Далеке плавання» застряв в «Р[адянському] п[исьменнику]». Боляче мені, бо річ зроблена чесно, художньо. Не знаю, чим кінчиться все – претензія до однієї дійової особи в творі. А коли цю особу перетворювати, переодягати, переформувати, перекваліфікувати, річ губиться. Побачимо, чим кінчиться, питання й досі відкрите. Збираюсь десь в липні-серпні бути в Києві. Коли поталанить додзвонитися, стрінемося. Отоді я Тебе щиро обніму, як дорогу для мене людину давнім, зовсім недавнім, теперішнім у вірі, що ІЧ може, повинен, у нього варто й повірити...

Цілую руки Валі, Тебе сердечно-сердечно
обнімаю!

Щиро твій І. Чендей
Калини, 20 червня 1985 р.

[P.S.] Лист писався, аби дати про себе знати й
поклонитися!

№ 21

Дорога Валентино Яківно!

Дорогий Костянтин Петровичу!

Отримані відомості про смерть Якова Васи-
льовича з «Літературної України» вразили не-
сподіванкою і болем. Тут я найперше подумав
про Вас, про добре і чутливе серце Валентини
Яківни, про її смутки і жалі слізні...

Прийміть же мої, і наші загальні, родинні,
щирі співчуття та співстраждання. Смерть зав-
жди страшна і в разі, коли кожен дорослий і
здатний мислити з глуздом знає: всі ми смерт-
ні, усе живе має свій на Землі початок, має і свій
кінець. Смерть страшна, певно, найперше втра-
тою для живих – рідних, близьких, друзів, ша-
нувальників...

Цілую Валентинині руки, бажаю Вам сил,
здоров'я!

Щиро Ваш І. Чендей
Ужгород, 24 березня 1986 р.

[P.S.] А що про нас і наші справи? Турбот багато,
неспокоїв вистачає, буває і так, коли нічим вті-
шити і розрадити душу. Якби не Слово, здаєть-
ся, не було б часом куди тікати од знегод. В
«Карпатах» редагування «Скрипу колиски» іще
не почалося. Здається, ось-ось приступлять до
роботи. І так воно у нас водиться: рукопис дав-
но готовий, відпрацьований після повторної
рецензії пролежав в Закарпатському обкомі аж
п'ять місяців, зараз не місяць-два лежить у ви-
давництві, дочікуючись черги. Ось вам і соцза-
мовлення!..

Та й при цьому ще й великої біди нема. Ви-
йшла б книжка доброю, з дорогою не тільки до
читача, але й в день завтрашній.

Сам я потратив час від початку грудня аж
досі на роботу в жанрі оповідання. Зараз сиджу
над новою повістю («Ювілей»). Здається, щось
виходить, а що вийде, побачимо. На всяк випадок
для мене щось нове. Хотів би весною (травень)
здати «Р[адянському] п[исьменнику]» новий
рукопис. Сподіваюся, що зробити це зможу. Сте-
жу пильно за тою великою обною, яка прихо-
дить. Часто зі скрипом, з болями і сум'яттями, з

необхідністю розштовхувати засиджених і за-
пліснявілих, запліснявіле і заскоружле на бага-
тьох царинках і царинах. Тяжка справа. Часом
не тільки тяжка, але й ставляча в комічні ситуа-
ції багатьох-багатьох, яким нині необхідно не
тільки переорієнтуватися, але й перебудову-
ватися. Переорієнтуватися, звісно, не так і тя-
жко. А от перебудовуватися – боляче і складно.

Найгірше було б, якби після зроблених се-
мимильних уперед робилися кроки назад, рівно
ж, коли б почалося й тупцювання. Час вимагає
руху, перебудови свідомостей і позицій, душ і
сердця, не кажучи про розуми. В багато чому
світ нас геть обігнав, не залишаючи нам ніяких
виправдань...

Не знаю, коли випаде побувати в Києві. Як-
би мав рукопис готовий, з ним поїхав би до ви-
давців. А так просто розвіятися, походити, по-
бувати у друзів – накладно. Хоч кожна поїздка
до Києва стає для мене благодатним купелем,
додає снаги, волі.

Оскільки я потрапив у число делегатів на
з'їзд до Києва, в час з'їзду у Києві буду. Конче
завітаю до Вашої завжди привітної, милої і доб-
рої для мене хати. Книга оповідань (рукопис) з
«Дніпра» подано художникові до Львова на
оформлення. Видання має вийти в світ десь в
першому кварталі року наступного. Тут все га-
разд, окрім того, що книга-рукопис не потрапив
на художнє оформлення до закарпатця – Скака-
ндія. Надто стислі строки визначалися для ху-
дожника, а він не міг в них вкластися. Скакан-
дій – майстер визначний.

Іде весна. Мені вона приносить громадищу
неспокоїв з хатою. Треба продовжувати роботу.
На цей раз на першому плані сантехніка – вода,
каналізація, опалення. Виморює мене це все
страшенно, але біда, що діватися не було куди,
будувати повинен був. Оце і все!

Мої Вам обійми, наші Вам поздоровлення
щирі!

Ваш І. Чендей

КОМЕНТАРІ І ПРИМІТКИ

№ 19

[Ужгород], 22 січня 1981 р.
Публікується вперше за автографом.

... з іменами літературних критиків у
нещодавньому номері «Літературної У
[країни]» за моїм підписом, ... – йдеться про
замітку «Без пальмової вітки» // Літ. Україна. –

1981. – №3 (3840). – 13 січн. – С. 3. На сторінках газети велася дискусія з приводу етичного кодексу критика.

... в приватному листі до Петра Перебийноса стосовно дискусії ... – йдеться про Петра Мойсейовича Перебийноса (нар. 06.06.1937), українського поета, журналіста, громадського діяча. Від квітня 1980 до листопада 1981 року – головний редактор газети «Літературної України». Збереглися три листи І. Чендея до П. Перебийноса та книжки з дарчими надписами:

«Дорогий Петре Мойсейовичу!

Нехай оцей «Теплий дощ» нагадає Вам Закарпаття з його великою красою в людях. Нині, в наш час, ця краса сягнула нових істинних висот найперше в набутках культури – колись на Закарпатті розвиток її так нагадував джерела, що ніяк не можуть пробитися на поверхню і в собі віддзеркалити небо з сонцем, зорями і, звичайно, місяцем ...

Добра Вам і щастя! Щиро Ваш І. Чендей, Ужгород. 4/IX–80 р.».

(Чендей І. Теплий дощ : повісті, оповідання. – К. : Рад. письменник, 1979. – 348 с.)

«Дорогому і глибоко шановному Петрові Мойсейовичу з любов'ю щирою даю отсю свою дитину з отими батьківськими почуттями, в яких воедино сплелися радість і біль, біль і радість! Прочитайте, дорогий добродію, отсю книжку, поласкайте і поголубте отсе моє дитя своїми чутливими долнями! Щиро Ваш І. Чендей. 20 /XII–80) р.».

(Чендей І. Кринична вода : повість, оповідання. – Ужгород : Карпати, 1980. – 288 с.)

«Дорогий Петре Мойсейовичу! Уклінно, сердечно не тільки люблю Вас, але й чую Вас! І. Чендей, Київ, 15/XII–82»

(Чендей І. Вибрані твори : в 2-х т. – Т.1. Оповідання. Птахи полишають гнізда... Роман / передм. М.Жулинського. – К. : Дніпро, 1982. – 623 с.)

«Дорогому Петрові Мойсейовичу з щирою вдячністю за його активну участь, аби він, двотомник був! Обнімаю! І.Чендей, 15/XII–82»

(Чендей І. Вибрані твори : в 2-х т. – Т.2. Повісті. – К. : Дніпро, 1982. – 516 с.)

... коли б мій давній «доброзичливець» Петя таки надибав Твоє ймення, ... – йдеться про Угляренка Петра Володимировича (25.06.1922–06.01.1997), українського письменника, працював зав. редакцією худ. літ-ри ужгородського вид-ва «Карпати», кілька років очолював Закарпатську організацію СПУ.

... я радий за свою «Комаху в бурштині». – йдеться про оповідання, що ввійшло до збірки «Кринична вода: Повість, оповідання» (Ужгород : Карпати, 1980).

... видавці тягалися з «Опикунськими турботами», ... – про видавничу історію згаданого твору див. докл.: Кіраль С.С. «... Зробити щось корисного для свого рідного народу» : з епістолярної спадщини Івана Чендея : Монографія. – К. ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2013. – С. 114–116.

... недавніх «метрів» типу Собка... – йдеться про українського радянського письменника Вадима Миколайовича Собка (18.05.1912–12.09.1981).

... і Збанацького, ... – йдеться про українського письменника, Героя Радянського Союзу Юрія (Григорія) Оліферовича Збанацького (19.12.1913–25.04.1994) – Лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1970), літературної премії Чувашії ім. М. Сеспеля (1967), премії ім. Лесі Українки (1975).

... висловити кілька думок з приводу його двох публікацій у «Вітчизні». – йдеться про статтю М.Г.Жулинського «Обнадійливий досвід прози», опубліковану у двох номерах журналу «Вітчизна» (1980. – № 12. – С. 140–149; 1981. – № 1. – С. 157–173).

... Сидорякових «Довірників». – йдеться про Миколу Миколайовича Сидоряка (1922–1996), прозаїка, критика, публіциста, члена Національної спілки письменників України, народився в смт Великий Бичків на Закарпатті. Автор трилогії «Довірники», перша книга якої «Учителька з великої грані» вийшла окремим виданням 1979 р. у вид-ві «Дніпро» в серії «Романи й повісті».

№ 20

Калини, Закарпатська обл., 20 червня 1985 р.
Публікується вперше за автографом.

... а точніше – з Калин, ... йдеться про старовинне село Калини Тячівського р-ну на Закарпатті. Розташоване в долині річки Тересви.

Торік вийшла моя гарна книга (за оформленням!) в «Карпатах» ... – йдеться про оформлення книги художником М. Томчанієм (нар. 1946), сина письменника М. Томчанія, автора трилогії «Жменяки».

... статтю Дмитра Федаки «З минулого – в майбутнє» ... – йдеться про передмову Дмитра Федаки до книги творів І. Чендея «Птахи полишають гнізда», що побачили світ 1984 р. в ужгородському вид-ві «Карпати».

Написаний і відпрацьований мною роман «Далеке плавання» ... – робота над повістю «Далеке плавання» тривала з перервами майже 10 років.

№ 21

Ужгород, 24 березня 1986 р.
Публікується вперше за автографом.

... про смерть Якова Васильовича з «Літературної України» ... – йдеться про Якова Васильовича Баша (Башмака) (08.08.1908–14.03.1986), українського письменника, батька дружини П.К.Волинського.

Книга оповідань (рукопис) з «Дніпра» подано художникові до Львова на оформлення. – йдеться про збірку оповідань «Вікна у світ», що вийшла у вид-ві «Дніпро» 1987 року. Художнє оформлення виконав львівський художник-

графік, нині заслужений художник України Іван Михайлович Крислач (нар. 12.10.1929 р.).

... не потрапив на художнє оформлення до закарпатця – Скакандія. – йдеться про Василя Юлійовича Скакандія (нар. 04.03.1941 р.), закарпатського художника-графіка, народного художника України, учня В. Касіяна, Г. Якутовича та І. Селіванова. Автор ілюстрацій до новел В. Стефаніка «Катруся» (1976), «Камінний хрест» (1976), до книг «Казки, легенди Карпат» (1980); «Вечір у горах» (1993), «Дерев'яна церква» (1995), «Кольори неба» (1995). 23 січня 1966 р. у газеті «Закарпатська правда» було вміщено уривок з ілюстраціями В. Скакандія (в номері подано Скаканді) з роману І. Чендея «Птахи полишають гнізда», висунутого на здобуття Шевченківської премії під оглавом «На Згариці-Пригариці».